

**ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ
ПРОМИСЛОВИМ РОЗВИТКОМ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
НА ПРИНЦИПАХ І ОСНОВАХ КОНЦЕПЦІЇ «ІНДУСТРІЯ 4.0»**

**FORMATION OF THE MECHANISM OF MANAGEMENT
OF INDUSTRIAL DEVELOPMENT OF BUSINESS ENTITIES
ON THE PRINCIPLES AND BASIS OF THE "INDUSTRY 4.0" CONCEPT**

У статті подано методологію формування органів державного регулювання промисловим розвитком вітчизняних суб'єктів господарювання, наведено схеми структурно-організаційного механізму управління промисловою політикою з урахуванням впровадження принципів і основ концепції «Індустрія 4.0». Практичне використання запропонованої сукупності заходів здатне відновити єдність відтворювального процесу, стимулювати економічне зростання й структурні зміни задля повномасштабного розвитку реального сектору економіки. Надалі за ступенем успішного просування вперед будуть підвищуватися продуктивність факторів виробництва, рівень розвитку продуктивних сил, завдяки чому істотно зміцнюватимуться передумови зміни об'єктної спрямованості промислової політики в бік її орієнтації на вирішення завдань науково-технологічного та соціального прогресу, освоєння конкурентоспроможних за мірками світового ринку наукоємних виробництв, а також поетапної модернізації матеріально-технічної бази розвитку всієї національної економіки. У результаті цього Україна поверне статус потужної індустріальної держави і зможе забезпечити на міжнародному ринку власні стратегічні інтереси.

Ключові слова: політика, стратегія, промисловість, реформа, структура, держава, управління, регулювання, ресурс, система.

В статті представлена методологія формування органів державного

регулювання промисловим розвитком вітчизняних суб'єктів господарювання, наведено схеми структурно-організаційного механізму управління промисловою політикою з урахуванням впровадження принципів і основ концепції «Індустрія 4.0». Практичне використання запропонованої сукупності заходів здатне відновити єдність відтворювального процесу, стимулювати економічний ріст і структурні зміни задля повномасштабного розвитку реального сектору економіки. В подальшому по мірі успішного просування вперед будуть підвищуватися продуктивність факторів виробництва, рівень розвитку продуктивних сил, завдяки чому істотно зміцнюватимуться передумови зміни об'єктної спрямованості промислової політики в бік її орієнтації на вирішення завдань науково-технологічного та соціального прогресу, освоєння конкурентоспроможних за мірками світового ринку наукоємних виробництв, а також поетапної модернізації матеріально-технічної бази розвитку всієї національної економіки. В результаті цього Україна поверне статус потужної індустріальної держави і зможе забезпечити на міжнародному ринку власні стратегічні інтереси.

Ключевые слова: политика, стратегия, промышленность, реформа, структура, государство, управление, регулирование, ресурс, система.

УДК 658.589

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.70-6>

Онешко С.В.

к.е.н., доцент,
професор кафедри економіки і фінансів
Одеський національний морський
університет

Oneshko Svitlana

Odessa National Maritime University

The article presents the methodology of formation of state regulatory bodies for industrial development of domestic economic entities, provides schemes of structural and organizational mechanism of industrial policy management, taking into account the implementation of the principles and foundations of the concept of "Industry 4.0". The practical use of the proposed set of measures can restore the unity of the reproduction process; stimulate economic growth and structural change in order to fully develop the real sector of the economy. In the future the productivity of factors of production and the level of development of productive forces will increase, thus significantly strengthening the preconditions for changing the object orientation of industrial policy towards its focus on solving scientific, technological and social progress knowledge-intensive industries, as well as the gradual modernization of the material and technical base of development of the entire national economy. As a result, Ukraine will regain the status of a powerful industrial state and will be able to secure its own strategic interests in the international market. In this regard, the state industrial policy must finally find: clearly defined, generally accepted and legally enshrined content; the main national body and the organizational structures and subdivisions specially coordinated by it; financial and other resources that are necessary to support and stimulate the development of vital and promising areas of production and economic activity; normatively enshrined strategy, which is specified in the relevant program documents of national, regional and sectoral levels, which indicate the separation of their powers and responsibilities, as well as defined schemes and technologies for interagency coordination and interaction to ensure high efficiency of specific tasks. Hence two directions of strengthening the effectiveness of industrial regulation: first, the formation and strengthening of the system of organizational and other measures; secondly, improvement of the most important blocks of the functioning system of economic management (target, normative-legal, institutional, instrumental, etc.). Only then will it be possible to increase the effectiveness of industrial policy as an anti-crisis, integrating core of the system of state influence on the real sector of the economy and eliminate the main shortcomings of the existing organizational order.

Key words: policy, strategy, industry, reform, structure, state, management, regulation, resource, system.

Постановка проблеми. Економічна теорія трьох секторів, яка була сформульована в середині ХХ ст., доказово показала, що підвищення продуктивності праці обумовлюється поступовим перерозподілом виробництва й зайнятості від аграрного до промислового секторів еконо-

міки на користь сфери послуг – третього сектору. На сучасному етапі розвитку економіки науковцями виокремлюються четвертий сектор (інформаційні технології, наукові дослідження, торгівля, страхування, операції з нерухомістю, фінансові послуги) та п'ятий сектор (охорона здоров'я,

освіти, туризм, державне управління). Зменшення індустріального та аграрного секторів економіки за збільшення сфери послуг є негативним процесом деіндустріалізації, що спостерігається в Україні, а також не приводить до якісних змін росту продуктивності праці або якісних змін у зайнятості населення. Позитивною характеристикою національної економіки є збільшення продуктивності високотехнологічної промисловості та доходів населення, тому сьогодні нагальною здається потреба термінового розроблення ефективних механізмів управління сучасним розвитком суб'єктів господарювання у промисловості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під час проведення дослідження були використані ґрунтовні праці таких учених, як В. Вишневський, О. Гаркушенко, С. Князев [1], В. Геєць [2], В. Захарченко [3], Ю. Кіндзеревський [4], Я. Котляревський [5], Е. Кузнєцов [6], В. Ляшенко, М. Солдак [7], Дж. Стігліц, Дж. Естебан, Дж. Лін [8], М. Якубовський [9]. Так, В. Ляшенко і М. Солдак для обґрунтування теоретичних підходів до розуміння сутності інститутів сучасного розвитку використовують «теоретичне надбання економічного вчення провідних учених з проблем інституційної обумовленості інноваційних процесів. Дослідження базується переважно на інституціональній парадигмі та передбачає синтез інституціонального та еволюційного підходів» [7, с. 38]. В. Вишневський, О. Гаркушенко та С. Князев констатують, що «розгортання Четвертої промислової революції та прискорений розвиток проривних технологій Індустрії 4.0 супроводжуються формуванням у світі нових мереж створення вартості й перерозподілом виробничих потужностей, що частково повертаються до розвинених країн» [1, с. 3]. Я. Котляревський з колегами зазначають, що «усвідомлення нової інформаційно-економічної реальності, її пізнання та оновлення засад системних досліджень сприятиме вирішенню принципових питань формування та реалізації ефективної економічної, науково-технічної та інноваційної політик [5, с. 16]. М. Якубовський вказує на «перспективні види діяльності, які за державної підтримки могли б взяти на себе роль «локомотивів» з активізації промислового розвитку, формування ефективної структури промислового виробництва і подолання негативних посткризових тенденцій» [9, с. 23]. Ю. Кіндзеревський відзначає, «що успіх стратегії та політики розвитку вітчизняної промисловості неможливий без кардинального підвищення якості державного управління, введення адміністративної та навіть кримінальної відповідальності представників державного апарату (у тому числі, вищих посадових осіб держави) за виконання намічених цільових показників стратегії» [4, с. 52]. Е. Кузнєцов проводить ретельний аналіз професійної системи менеджменту, «яка пови-

нна бути спрямована на майбутнє інноваційної і креативної економіки, забезпечення адекватного управлінського супроводу часів Четвертої промислової революції та майбутнього інтегрального «Суспільства 5.0»» [6, с. 9]. В. Геєць узагальнює: «Промислова політика – це сукупність вертикально і горизонтально організованих заходів держави і бізнесу, узгоджених за допомогою матричної схеми управління і в тому числі за рахунок можливого діалогу, які сприяють змінам у структурі економіки, забезпечуючи її конкурентоздатність і досягаючи прискорення темпів економічного росту» [2, с. 10].

Промисловість у сучасних реаліях є однією з ведучих галузей національної економіки, яка створює потужний фундамент науково-технологічної трансформації її суб'єктів господарювання та загалом економічного росту соціального прогресу. Проблеми модернізації перш за все основного виробництва її підприємств зайняли достатньо помітну нішу у наукових дослідженнях як вітчизняних, так і закордонних учених. Актуальність розроблення механізмів стійкого промислового розвитку обумовлена тим, що загрози й виклики, які пов'язані з технологічним відставанням, набирають «критичну масу», значно обмежуючи можливість реалізації конкурентної промислової політики і стратегії поведінки вітчизняних промислових підприємств на ринку у межах реалізації концепції «Індустрія 4.0». Весь сучасний рух кризових процесів також додав аргументів на користь розроблення науково обґрунтованих механізмів промислового розвитку. Програма економічної стратегії Уряду до 2030 р. потребує відповідних змін щодо доповнення запропонованих заходів наявністю відповідних механізмів їх здійснення.

Постановка завдання. Мета статті полягає в уточненні методології формування органів державного регулювання й розробленні підходів до структурно-організаційного механізму управління промисловою політикою вітчизняних суб'єктів господарювання з урахуванням впровадження принципів і основ концепції «Індустрія 4.0».

Виклад основного матеріалу дослідження. Державне регулювання промислового розвитку присутнє в кожній країні, але в різних формах. Розбіжності про те, чи існує таке регулювання, пояснюється тим, що усвідомлену і дієву промислову політику нерідко важко ідентифікувати в різноаспектній і не завжди відкрито скоординованій діяльності різних державних інститутів, що здійснюють прямий або опосередкований вплив на загально-економічний розвиток. Промислова політика може бути активною, інституційно відокремленою, наділеною особливими інструментами впливу тощо, а може бути й малопомітною, слабо виділятися серед інших не менш важливих напрямів діяльності держави.

У зв'язку з цим принципи організації, методи та форми промислової політики істотно різняться в різних країнах. Однак функції її забезпечення найчастіше розділені між декількома або багатьма центральними відомствами. При цьому цілеспрямована промислова політика вимагає чіткої координації всіх робіт, що передбачає централізацію дій через створення спеціалізованих органів. Зазвичай виділяються 2–3 провідні або координуючі органи. Перш за все слід назвати Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості, на яке покладено завдання загального стратегічного планування, наділення повноваженнями, встановлення відповідальності та контролю.

Вищі виконавчі й законодавчі органи більшості країн також мають спеціальні комітети (комісії) з питань промисловості (промислової політики), важливу роль у регулюванні промислового розвитку відіграють різні консультативні, проектні, експертні, дослідні організації та великі інформаційні центри. Особлива роль у реалізації цілей регулювання належить потужним промисловим корпораціям і промислово-фінансовим групам, великим державним компаніям, спеціалізованим банкам і фондам економічного розвитку.

В Україні з ліквідацією галузевих міністерств їх сфера діяльності була покладена у найсучаснішому розумінні на Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості. Розроблення та затвердження прогнозів і програм економічного розвитку, контроль за їх виконанням також перебувають у сфері діяльності Мінекономіки. Таке поєднання в одній системі фактичних функцій прогнозування, регулювання та контролю, як відомо, суперечить фундаментальним принципам класичної теорії управління, до того ж чим більше різних функцій має установа, тим небезпечніше для неї потенційний конфлікт інтересів.

Сучасна ситуація в Україні визначає пріоритет ресурсного, насамперед фінансового, регулятора, що обумовлює домінуюче положення не органів, що спеціалізуються на стратегічних проблемах промислової політики, а тих структур, які розподіляють ресурси, тому Міністерство фінансів України і бюджетний комітет Верховної Ради справляють найбільш відчутний вплив на фактичний стан вітчизняного виробництва. Аналогічний стан характерний для відповідних органів влади (Мінекономіки), які лише координують діяльність економічних служб, органів виконавчої влади щодо розроблення державних і міжрегіональних економічних програм і прогнозів, а також здійснюють методичне керівництво цією роботою.

Проведена за роки реформ реорганізація органів господарського управління під час розширення прав українських регіонів, місцевих органів влади

й керівників – власників підприємств не дала змогу створити ефективну систему управління виробництвом. Факти такі, що отримання нового економічного статусу українськими підприємствами здебільшого не відповідало вимогам ринкових відносин. Мало того, інтереси багатьох із них вступили в пряме протиріччя з інтересами загальнонаціонального ринку. Причому перспектива втрати безмірної самостійності в управлінні переважає у свідомості їх власників будь-які потенційні економічні вигоди.

Все це відбувається в складний перехідний період, коли спеціалізовані держструктури центрального підпорядкування (фіскальні органи, антимонопольні комітети, служби фінансового оздоровлення тощо) часто діють суперечливим чином, вступають у конфліктні відносини один з одним, приймають взаємовиключні рішення. Більш того, на думку багатьох експертів, ізольовані, фрагментарні, що не враховують альтернативні інтереси та рішення у сформованих негативних умовах, вони лише сприяють дезінтеграції економіки, чим додатково ускладнюють виробничо-господарські відносини. Не вирішує сьогодні цю проблему створене у 2020 р. Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України (Мінстратегпром) [10], яке є головним органом, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислову політику, державну політику у сфері державного оборонного замовлення, у сфері оборонного комплексу, у літакобудівній галузі, а також забезпечує формування й реалізацію державної політики у сфері космічної діяльності. Інтеграція в одному державному відомстві не забезпечених ресурсами наукових організацій і галузевих департаментів не дає йому змогу достатньою мірою впливати на процеси, що відбуваються в українській промисловості.

В інституційній структурі наявного промислового регулювання практично відсутні державні або підтримувані державою спеціалізовані банки розвитку, агентства та консультаційні організації, слабо виражена проєктно-експертна частина. Діяльність збережених у ході реформ наукових і проєктних організацій не об'єднують національні програми науково-технологічного та економічного забезпечення. Хоча добре відомо, що повна консолідація і необхідне наукове й ресурсне забезпечення заходів промислової політики є важливими умовами її високої ефективності. Низка ефективних управлінських заходів у змозі забезпечити збереження національних інтересів під час реалізації промислової політики, яку, наприклад, запропонували В. Геєць [2], Ю. Кіндзерський [4, с. 52–53], М. Якубовський [9, с. 35]. Проведений аналіз свідчить про істотні прогалини в організації управління й економічному регулюванні реального сектору економіки.

Вважаємо, що успіх промислової політики визначається головним чином сукупним ефектом стимулів і можливостей сформованого органу управління, наявним у його розпорядженні набором дієвих інструментів впливу на соціально-економічну ситуацію загалом. Отже, необхідно відійти від колишніх уявлень про промислове регулювання як про сукупність ситуативних, слабо скоординованих дій численних неспеціалізованих підрозділів із вирішення окремих надзвичайних або критичних проблем.

Нині промислова політика в Україні являє собою нечітко визначений і такий, що тільки формується, предмет діяльності центральних органів державної влади. Цей предмет не отримав безпосередньо конституційного і законодавчого забезпечення. Можливо, це пов'язано з тим, що критерії членства в ЄС (куди в перспективі прагне вступити Україна) передбачають необхідність виконати вимоги *acquis communautaire* («загальний стан» – французький термін, що використовується в рамках ЄС для позначення всього комплексу правових актів, які вироблені за період існування ЄС).

Загалом можна стверджувати, що наявна сукупність нормативних документів не може служити системою взаємозалежних законодавчих актів, що регламентують комплекс правових умов для проведення в Україні промислової політики. Як і раніше, надходять до Верховної Ради законопроекти, що випускаються урядовими установами, оскільки самі по собі вони відбивають переважно інтереси відомств, а не тенденції розвитку української економіки.

Через, з одного боку, явні прогалини в правовому і нормативно-методичному забезпеченні державної промислової політики, а з іншого боку, той факт, що ефективність діяльності більшості українських підприємств у нових економічних умовах продовжує знижуватися, першорядним завданням слід вважати розроблення закону «Про промислову політику»; постанови «Про розроблення та реалізацію цільових програми промислової політики»; відповідних методичних рекомендацій про склад, мету, механізми організацій і реалізації, обґрунтування цільових програм.

У структурі нового закону найбільш значущим має бути точне визначення самого предмета промислової політики, а також інструментів її реалізації. Це дасть змогу органам управління й суб'єктам промислової політики піти від непотрібного конгломерату зайвих дій і сконцентрувати ресурси на вирішенні тих проблем, які безпосередньо стосуються створення сприятливих умов для розвитку національної сфери матеріального виробництва. Виходячи з цього, вважаємо доцільним виділити у запропонованому законі певні напрями законодавчого забезпечення промислової політики, а також інструментарій її реалізації. Це дасть змогу

органам управління й суб'єктам промислової політики прямувати від непотрібного конгломерату зайвих дій і сконцентрувати ресурси на вирішенні тих проблем, які безпосередньо стосуються створення сприятливих умов для розвитку національної сфери матеріального виробництва. Виходячи з цього, вважаємо за доцільне виділити в запропонованому законі напрями законодавчого забезпечення промислової політики, наведені на рис. 1.

Високоіндустріальна держава може стабільно функціонувати і розвиватися тільки в умовах узгодження інтересів у сфері господарських відносин і реалізації цих інтересів за допомогою правозакріплених та ресурсозабезпечених механізмів, що створюють сприятливі умови для підприємств і виробників усіх форм власності, тобто за наявності дієвої промислової політики. Задля успішного вжиття її заходів нарівні з іншими заходами в Україні необхідне конструктивне перетворення наявної системи соціально-економічних і виробничо-трудових відносин, щоб у подальшому виключити негативний вплив кон'юнктурних ідеологічних уподобань і політичних впливів на національну економіку; встановити баланс інтересів приватних власників засобів виробництва, трудових колективів, громадських і національних інтересів; реформувати гнітючу виробництво податкову систему задля перенесення навантаження оподаткування з доходів від трудової діяльності на рентні доходи й доходи від володіння власністю.

Національна економічна політика повинна являти собою комплексну розгорнуту стратегію розвитку країни і набір ефективних заходів підтримки стратегічно важливих об'єктів вітчизняної промисловості й соціальної сфери. Для досягнення цього необхідним є внесення змін і доповнень у пакет законів по всьому економічному блоку та відповідні урядові програми. Необхідно підкреслити, що вдосконалення економічних відносин не може обмежитися набором термінових заходів під пріоритетні цілі. Ці заходи повинні бути комплексними, об'єднувати всі рівні управління економікою (державний, центральний, регіональний, місцеве самоврядування), а також основні фази регулювання й управління виробництвом, розподілом, обміном і споживанням вироблених матеріальних благ. Вважаємо доречним також проведення ревізії чинного законодавства, що регулює економічні процеси. Зокрема, необхідно відокремити правові норми, які впливають на економіку, від тих, які з різних причин у масовому порядку порушуються. Доцільно спростити законодавчі та нормативні акти, зробити їх документами прямої дії. У концептуальному аспекті вдосконалення чинної нормативно-правової документації та в рамках вирішення проблеми законодавчого забезпечення промислової політики необхідно

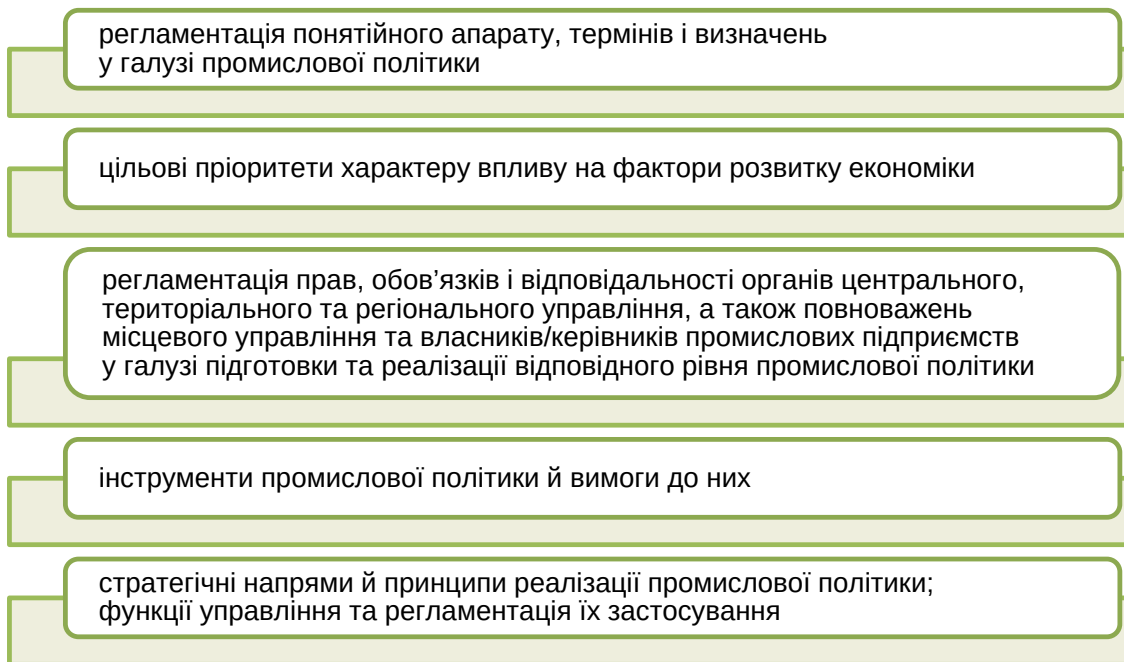

Рис. 1. Напрями законодавчого забезпечення промислової політики України

Джерело: пропозиція автора

враховувати узгодженість основних питань, наведених на рис. 2.

У процесі відповіді на поставлені питання виникають три взаємопов'язані організаційні завдання. Перше полягає у формуванні спеціалізованих органів, що відповідають за розроблення й реалізацію національної промислової політики; друге – у формуванні спеціалізованих регіональних органів, що відповідають за розроблення й реалізацію регіональної промислової політики; третє – в організації тісної координації роботи всіх органів, оскільки у них є спільні цілі, предмети діяльності й механізми (інструменти) реалізації.

Виходячи зі складу стратегічних учасників і розв'язуваних ними проблем у системі виробничо-господарських відносин, зазначаємо, що останні зміни в КМ України докорінно не змінили сутності справи, змінилися лише назви й статус деяких організаційних структур управління. Управління промисловістю та її регулювання охоплюють два основні рівні, такі як вертикальний (стратегічний) і горизонтальний (тактичний) (рис. 3).

По вертикалі відносини складаються у формі ієрархічної підпорядкованості та/або підзвітності підприємств органам законодавчої і виконавчої влади, що стимулює розвиток конкуренції товаровиробників і різних форм господарювання, а також підпорядкованих державних органів управління промисловістю вищим. На горизонтальному рівні формуються переважно відносини між підприємствами і організаціями різних форм власності, між підприємствами і фінансовими структурами, а також державними органами і громадськими

організаціями, що не стосуються безпосередньо (прямо) виробництва й випуску товарної продукції і послуг.

Отже, загальносистемна стратегія держави повинна включати відновлення єдності і формування сприятливих умов для розширеного відтворювального процесу і збалансованого галузевого/міжгалузевого, регіонального/міжрегіонального розвитку; виправлення структурних деформацій інститутів трансформаційного періоду та їх переходу в інститути, що відповідають сучасним вимогам НТП стимулювання інвестиційно-інноваційної активності в реальному секторі економіки; підвищення ефективності управління в державному секторі економіки; структурну перебудову і розвиток загальнонаціональної господарської інфраструктури.

Для підвищення ефективності державного регулювання національної промисловості необхідно розділити функції управління держвласністю і контролю за її використанням. Функції управління доцільно покласти на Мінстратегпром, а контроль – на Фонд державного майна України. Таке раціональне поєднання напрямів господарської діяльності виключить наявну роз'єднаність інтересів виробництва й зовнішньоторговельної сфери. Остання, маючи масштабні ресурси розвитку, не використовує їх для забезпечення державних інтересів, підвищення ефективності реального сектору економіки, просування продукції переробних галузей на зарубіжні ринки. Більш того, може з'явитися інша, не менш важлива, проблема, яка пов'язана з відсутністю нині великих спеціалізова-

Вдосконалення чинної нормативно-правової документації

- Структура законодавчої бази (закон і підзаконні нормативні документи) повинна прийматися системно і на основі конструктивних концепцій.
- Кожен нормативний документ повинен чітко визначати об'єкт права і бути заснованим на балансі інтересів різних груп суспільства, громадського і приватного секторів.
- У кожному нормативному документі повинно бути чітке юридичне тлумачення всіх основних понять та термінів.
- Нормативний документ повинен бути узгодженим документом прямої дії з чітким механізмом (процедурою) його практичної реалізації.
- Розроблення закону необхідно виконувати комплексно зі включенням необхідних підзаконних актів, інструкцій з використання та впровадження.
- Концепція розвитку правової бази повинна бути тісно пов'язана з концепцією інформаційної підтримки рішень законодавчої та виконавчої влади.

Питання вирішення проблеми законодавчого забезпечення

- Загальні положення та принципи проведення промислової політики (зміст, цілі, завдання, об'єкти і суб'єкти, сфери впливу, інструменти реалізації, механізми регулювання і контролю, джерела фінансування тощо).
- Типологізація заходів і методів підходу до їх реалізації.
- Принципи та інструменти (механізми) реалізації.
- Порядок розроблення і реалізації цільових програм.
- Розподіл прав і повноважень між регіональними органами законодавчої влади.
- Розподіл функцій між органами виконавчої влади.
- Визначення кола питань, за якими мають здійснюватися взаємодія регіональних і галузевих органів влади й формування відповідних структур управління.
- Визначення типових структур управління для регіонів.

Рис. 2. Напрями вдосконалення законодавчого забезпечення промислової політики України

Джерело: пропозиція автора

Рис. 3. Склад суб'єктів управління й рівні регулювання виробничо-господарських відносин у промисловості України

Джерело: розробка автора

них зовнішньоторговельних об'єднань і відповідних зарубіжних представництв, ліквідованих у ході проведених у країні ринкових реформ.

За демонстративного відсторонення від цих справ держави багато учасників зовнішньоекономічної діяльності, не маючи роками напрацьованих ділових контактів із зарубіжними партнерами, а найголовніше, досвідчених зовнішньоторговельних фахівців, поодинці вирішуючи багатопланові зовнішньоторговельні завдання, діють на шкоду один одному, тобто підриваючи власні позиції на зовнішніх ринках.

Виходячи зі складу суб'єктів промислової політики, оргструктура органів управління промисловістю повинна створюватись на національно-регіональній основі. Крім Мінстратегпрому у складі КМ України, потрібні регіональні департаменти промисловості у складі облдержадміністрацій.

Необхідність створення зазначених органів обумовлена суперечливим характером ринкових відносин. З одного боку, вони вимагають свободи підприємництва й розпорядження фінансовими засобами, що забезпечується на нижньому рівні функціонування промислових підприємств і організацій. З іншого боку, цим відносинам необхідні певне державне регулювання, контроль і цілеспрямований вплив. Отже, потрібні також спеціальні

органи, які здійснюють відповідні функції. Органи можуть бути різними за статусом, але серед них визначають державні. Остання обставина є особливо важливою, якщо враховувати, що економічна політика національного центру далека від вирішення проблем регіонів та регіонального бізнесу.

Цілеспрямована і добре організована спільна діяльність державних структур, в тому числі регіональних центрів управління, передбачає наявність центрального координаційного органу – Державного комітету науково-промислової політики (Держкомпром), який повинен мати статус незалежної державної організації, захищеної від тиску як різних органів і рівнів влади, так і всіляких лобістів та політичних сил, тому його фінансування слід включити в число захищених статей держбюджету, а керівника варто ввести до складу КМ України, не підпорядковуючи прем'єр-міністру.

Держкомпром може бути заснований під патронатом ВР України і перебувати на найвищому рівні серед організації виконавчої влади. Очолити його може перший помічник Президента з економіки (науковий радник), за статусом його можна порівняти з главою національної Ради безпеки та Міністра економіки. Це дасть змогу швидко і якісно вирішувати складні питання, пов'язані з проведенням у країні науково-промислової політики.

Рис. 4. Структура взаємодії та підпорядкування органів управління промисловою політикою в Україні

Джерело: розробка автора

Держкомпром повинен мати право самостійно формувати основні напрями державної промислової політики, вживати заходів державної підтримки базових і пріоритетних напрямів виробничо-господарської діяльності, виступати державним замовником відповідних державних цільових програм, брати активну участь у формуванні статей бюджетних витрат на розвиток промисловості та здійснювати контроль за їх використанням, укладати з органами влади вітчизняних регіонів угоди про взаємні зобов'язання щодо питань розвитку регіональної промисловості, здійснювати контроль за виконанням законодавчих та інших нормативних актів з питань державної підтримки регіональних та територіальних галузей промисловості.

Подальший розвиток економічних реформ у країні потребує формування структури, яка повинна на ділі об'єднати й зміцнити українські промислові союзи і асоціації. Тільки після зміцнення галузевих спілок активної підтримки таких структур в Україні може розпочатися формування системи цивілізованого і збалансованого лобізму в промисловій сфері. На рис. 4 наведено запропоновану структуру взаємодії і підпорядкованості органів управління промисловою політикою.

До складу профільних підрозділів облдержадміністрацій необхідно включити підрозділ економічної безпеки, робота якого полягає в аналізі обстановки в галузі економічної безпеки в регіоні та виробленні шляхів недопущення кризових ситуацій, координації діяльності різних відомств під час ліквідації наслідків кризових ситуацій, контролі за виконанням прийнятих рішень.

Висновки з проведеного дослідження.

Надана методологія формування органів державного регулювання економіки й наведені схеми структурно-організаційного механізму управління промисловою політикою дають змогу з урахуванням впровадження принципів і основ концепції «Індустрія 4.0» та наявної господарської ситуації забезпечити її успішну реалізацію. Практичне вжиття запропонованої сукупності заходів здатне відновити єдність відтворювального процесу, стимулювати економічне зростання й структурні зміни задля повномасштабного розвитку реального сектору економіки. Надалі за ступенем успішного просування вперед будуть підвищуватися продуктивність факторів виробництва, рівень розвитку продуктивних сил, завдяки чому істотно зміцняться передумови зміни об'єктної спрямованості промислової політики в бік її орієнтації на вирішення завдань науково-технологічного та соціального прогресу, освоєння конкурентоспроможних за мірками світового ринку наукоємних виробництв, а також поетапної модернізації матеріально-технічної бази розвитку всієї національної економіки. У результаті цього Україна поверне

статус потужної індустріальної держави і зможе забезпечити на міжнародному ринку власні стратегічні інтереси.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вишневський В., Гаркушенко О., Князєв С. Технологічні розриви: концепція, моделі, шляхи подолання. *Наука та інновації*. 2020. № 2 (91). Т. 16. С. 3–19.
2. Геец В. Институциональная обусловленность инновационных процессов в промышленном развитии Украины. *Економіка України*. 2014. № 12. С. 4–19.
3. Захарченко В. Новая экономика для новой Украины. *Економист*. 2009. № 2. С. 16–22.
4. Киндзерский Ю. К основам стратегии и политики развития промышленности. *Економіка України*. 2013. № 4 (609). С. 24–43.
5. Котляревський Я., Мельниченко А., Іваницька О., Семенюк Е., Князєв С., Мельников О. Нова економіка: еволюція форм та методології досліджень. *Наука та інновації*. 2020. № 1 (91). Т. 16. С. 16–32.
6. Кузнєцов Е. Методологічні аспекти адаптації професійної освіти менеджменту в період розвитку процесів «Індустрія 4,0». *Актуальні проблеми економіки і менеджменту: теорія, інновації та сучасна практика* : монографія, книга восьма. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. С. 7–34.
7. Lyashenko V., Soldak M. The Nature of Regional Development Institutions and Their Role in Innovation-Driven Modernization of Economy. *Science & innovation*. 2021. V. 17, no. 2. P. 25–38.
8. Stiglitz J.E., Esteban J., Lin J.Y. The Industrial Policy Revolution. *The Role of Government beyond Ideology*. NY Palgrave Macmillan, 2013. 408 p.
9. Якубовський Н. Структурний вектор активізації промислового розвитку. *Економіка України*. 2013. № 12. С. 22–39.
10. Положення про Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України : Постанова КМ України від 7 вересня 2020 р. № 819. *Урядовий кур'єр*. 2020. № 177. С. 8–9.

REFERENCES:

1. Vyshnevskyi V., Harkushenko O., Kniaziev S. (2020) Tekhnologichni rozryvy: kontseptsiia, modeli, shliakhy podolannia [Technological gaps: concept, models, ways to overcome. Science and innovation]. *Nauka ta innovatsii*, vol. 16, no. 2 (91), pp. 3–19.
2. Geec V. (2014) Institucional'naya obuslovlennost' innovacionnyh processov v promyshlennom razvitii Ukrainy [Institutional conditionality of innovation processes in the industrial development of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 12, pp. 4–19.
3. Zaharchenko V. (2009) Novaya ekonomika dlya novoj Ukrainy [New Economy for New Ukraine]. *Ekonomist*, no. 2, pp. 16–22.
4. Kindzerskij Yu. (2013) K osnovam strategii i politiki razvitiya promyshlennosti [To the foundations of the strategy and policy of industrial development]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 4 (609), pp. 24–43.

5. Kotliarevskiy Ya., Melnychenko A., Ivanytska O., Semeniuk E., Kniaziev S., Melnykov O. (2020) Nova ekonomika: evoliutsiia form ta metodolohii doslidzhen [The New Economy: The Evolution of Research Forms and Methodologies]. *Nauka ta innovatsii*, vol. 16, no. 1 (91), pp. 16–32.

6. Kuznietsov E. etc. (2020) Metodolohichni aspekty adaptatsii profesiinoi systemy menedzhmentu v period rozvytku protsesiv "Industriia 4.0". *Aktualni problemy ekonomiky i menedzhmentu: teoriia, innovatsii ta suchasna praktyka* [Methodological aspects of adaptation of the professional management system in the period of development of processes "Industry 4.0". Current problems of economics and management: theory, innovation and modern practice]. Kherson: OLDI-PLIuS. (in Ukrainian)

7. Lyashenko V., Soldak M. (2021) The Nature of Regional Development Institutions and Their Role in Innovation-Driven Modernization of Economy. *Science & innovation*, vol. 17, no. 2, pp. 25–38.

8. Stiglitz J.E., Esteban J., Lin J.Y. (2013) The Industrial Policy Revolution / The Role of Government Beyond Ideology. NY Palgrave Macmillan. (in English)

9. Yakubovskij N. (2013) Strukturnyj vektor aktivizatsii promyshlennogo rozvitiya [Structural vector of intensifying industrial development]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 12, pp. 22–39.

10. Postanova KM Ukrainy vid 07.09.2020 roku no. 819: Polozhennia pro Ministerstvo z pytan stratehichnykh haluzei promyslovosti Ukrainy [Regulations on the Ministry of Strategic Industries of Ukraine]. *Uriadovyi kurier*, no. 177, pp. 8–9.